

NWSA-HUMANITIES

Received: September 2012

Accepted: January 2013

NWSA ID : 2013.8.1.4C0155

ISSN : 1308-7320

© 2013 www.newwsa.com

Rafet Metin

Kırıkkale University, Kırıkkale-Turkey

rafet_metin71@hotmail.com

**1844-1845 TARİHLİ TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE ANKARA EYALETİ KONUR KAZASI
(NEFS-İ KONUR)'UN SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI**

ÖZET

Bu çalışmada, H.1260-1261/M.1844-1845 yılında Ankara eyaletine tabi Konur kazasının şehir merkezi durumundaki "Nefs-i Konur"un 802 numaralı temettuat defterinden faydalanılarak, sosyal ve ekonomik yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Anılan dönemde toplam on üç köyün bağlı bulunduğu Konur Kazasında insanlar, geçimlerini büyük ölçüde tarım ve hayvancılıktan sağlamaktaydılar. Köyde tarımsal manada buğday, arpa, burçak ve duhan (tütün) üretimi yapılırken hayvancılık alanında ise daha çok büyükbaş-küçükbaş hayvanlar, yük ve binek hayvanları yetiştirilmekteydi. Belgelerde özellikle az sayıda da olsa deve sahibi olan kimselerin tespit edilmesi kaza merkezinde nakliyecilik işleri ile uğraşanların varlığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında kazada imam, hizmetkâr ve çoban gibi meslek kollarında görev yapan kimselerin de olduğu dikkat çekmektedir. Çalışmamızda kazada yaşayan hane reislerinin tarım, hayvancılık ve meslek gelirleri ile birlikte ödemiş oldukları vergi çeşitleri tespit edilerek vergi yükleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ankara Eyaleti, Konur Kazası,
Temettuat Defteri, Mesleki Yapılanma, Gelir

**ANKARA PROVINCE KONUR COUNTY'S SOCIAL AND ECONOMICAL STRUCTURE
ACCORDING TO 1844-1845 TEMETTUAT NOTEBOOK**

ABSTRACT

This study attempted to explore the social and economic structure of the "nefs-i konur" which was the city center of the Konur County located in Ankara Province with the help of temettuat note book numbered 802 for the durations of 1260-1261/M.1844-1845. In the mentioned period, Konur habitants spread through 13 villages were mainly doing cultivation and breeding for living. People lived in the county cultivated wheat, barley, wetch and tobacco and breded sheep, bovine animal, horses and stubborn. There latively low number of people owned camels indicates that there were some one dealing with transportation. Besides, it was noted that there were imams, servants, and shepherds in the county. The current study revealed the income sand tax loads of the inhabitants by focusing on their occupations.

Keywords: Ankara Province, Konur County, Temettuat Notebook,
Professional Structure, Revenue

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Osmanlı şehir, kasaba ve köylerin tarihsel gelişimleri üzerine yapılacak araştırmalara imkân veren ve bu tür çalışmalarda temel kaynak özelliği taşıyan iki defter serisi mevcuttur. Bunlardan ilki XVI. ve XVII. yüzyıllara ait Tapu Tahrir Defterleri; ikincisi ise Tanzimat Devrinin ilk yıllarında hazırlanmış olan Temettuat Defterleridir [1]. Tahrir defterleri, XVI. ve XVII. yüzyılda bir yerleşim biriminin vergi mükellefleri ile bu mükelleflerden tahsil edilmesi gereken toplam vergi miktarını ve toplam verginin hangi kalemlerden oluştuğunu gösterirken, temettuat defterleri vergi mükellefinin adını vergiye esas olan gelir kaynağını, kaynağın yıllık gelirini ve bu gelirlere göre konulan vergiyi vermektedir [2]. Temettuat defterleri genel itibarıyla bir bölgenin demografik yapısı, hane reisinin menkul ve gayr-i menkul kaynakları, yıllık kazancı, işletmelerin büyüklüğü, iş gücü ve ayrıntılı vergi yükü, kişilerin mesleği, yetiştirilen ziraî ürün ve hayvanlar ile ticarî ve sınaî müesseseler hakkında bilgiler sunmaktadır [3]. Bu defterlerdeki bilgilerden, kent ve kırsal alandaki toprak miktarı, ürün çeşitleri için ayrılan toprağın dönüm olarak büyüklüğü, bu ekili alanlardan elde edilen toplam hâsılat, dönüm başına verimlilik, tarım işletmelerinin büyüklüğü, hayvancılığın kent-köy ekonomisindeki yeri ile sınaî, ticarî ve hizmet iş kollarının durumları da tespit edilebilmektedir [4]. Çalışma sahamız olan Konur Kazasının sosyal ve ekonomik durumunu daha iyi anlayabilmek için öncelikle kazanın tahrir defterlerindeki durumunu ortaya koymak yerinde olacaktır.

Günümüzde Kırıkkale vilayetine bağlı bir belde olan Konur Kazasının tarihsel gelişimi ile alâkalı olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan Tokat livasının nüfus ve hasılatı ile tımar ve malikâne ve evkafını mübeyyin TD 19 (H. 890/M. 1485) Mufassal Tahrir Defteri'nin 318-321 sayfaları arasında Ali oğlu Kethüda Mahmud'a bağlı olan Konur cemaatinden bahsedilmektedir. Bu cemaatin on üç bölükten oluştuğu bilinmekle birlikte müstakil bir cemaat olan Eyne Kocalu cemaatinin de Konur cemaatine tabi olarak varlığını sürdürdüğü tespit edilmiştir. Toplam 174 nefer olan bu bölük ve cemaatler Kırşehir vilayet hududunda geniş bir alanda varlığını sürdürmüştür. Defterde Konur Cemaati 10 nefer olarak zikredilmekle birlikte ona tabi olan İzzet, Selim, Nureddin, Hasan Fakih, Mehmed Fakih, Süleyman Fakih, Şeyh Hamza, İshak Fakih, Ali Bey, Söklen, Sadi Fakih, Yakub, ve Eyne Kocalu gibi bölük ve cemaatlerin toplam nefer sayıları 174'ü bulmaktadır [5]. Zamanla birbirlerinden ayrılan bu bölük ve cemaatler Kırşehir sancağı içerisinde yer alan nahiyeler arasında varlıklarını devam ettireceklerdir. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime Arşivinde bulunan TD.139 (H. 992/M. 1584) numaralı Mufassal Tahrir Defteri'nin 144-174.sayfaları arasında Konur'un kendisine bağlı 120 köy ve 2488 vergi nüfusu ile Kırşehir sancağına tabi bir nahiyeye olarak varlığını sürdürdüğü görülmektedir Bu defterde de Konur Nahiyesinin oluşmasında önemli rol oynayan bölük ve cemaatlerin kendilerine ait köyler kurarak Kırşehir sancağı içerisinde yer aldıkları görülmektedir [6]. Çalışmamızın ana kaynağını teşkil eden 802 numaralı temettuat defterinde ise Konur, Ankara Eyaleti mülhakatından Konur Kazası "Nefs-i Konur" karyesinde mukim ahalinin emlâk, arazi ve temettuatını mübeyyin defter olarak zikredilmektedir. Değişik defterlerde Konur Kazasına tabi Çiftlik, Çiftevi Şeyhi, Karaağaç, İğdebeli, Müsellim, Çelebi, Çeşnigir Köprüsü, Alıcı, Haydar Dede, Gümüşgân ve Maden köylerinin temettuatları da mevcuttur. Defter, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye Varidat Kalemi içinde yer alan 1844-1845 yılına ait 802 numaralı temettuat defteridir. H.1261/M.1845 yılına ait olan bu defter 803 numaralı olup, 64x23 ebadındadır. Defterin ilk sayfası boş olmakla

asıl metin ikinci sayfadan itibaren başlamaktadır. Defterde toplam 34 hane kayıtlıdır. Hane ve aile sıra numarası başta verilmiştir. Her sayfada dörder hanenin emlak, arazi ve temettuatları kaydedilmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (SIGNIFICANCE OF THE STUDY)

Bu çalışmada, H. 1260-1261/M. 1844-1845 yılında Ankara Eyaletine tabi Konur Kazasının şehir merkezi durumundaki "Nefs-i Konur"un 802 numaralı temettuat defterinden faydalanılarak sosyal ve ekonomik yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada Konur kazasının nüfusu ile birlikte kazada kullanılan isimler, lakaplar, meslekî yapılanma, kazada yaşayan hane reislerinin tarım, hayvancılık ve meslek gelirleri ile birlikte ödemiş oldukları vergi çeşitleri tespit edilerek vergi yükleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3. NÜFUS (POPULATION)

Konur kazasının nüfusu ile ilgili en eski bilgi 1485 yılı itibarıyla yukarıda zikredilen Konur cemaati ve ona bağlı bölüklerin ihtiva ettiği 174 neferdir [5]. İkinci bilgi ise 1584 yılına ait olan bilgidir. Bu tarihte idari yönden gelişimini tamamlamış olan Kırşehir sancağının nahiyesi olarak köyleri ile birlikte 2488 nefer [6] ve son olarak 802 numaralı temettuat defterinde tespit ettiğimiz "nefs-i Konur"un 34 haneye tekâbül eden 170 neferlik nüfus yapısı söz konusudur (Tablo 1). Bu hesaplamayı Ö. Lütfi Barkan'ın genel nüfusu bulmak için en çok kullanılan yöntem olan "hâne x 5" formülünden yola çıkarak yapmak mümkündür. Ancak bu yöntemin bazı sakıncaları da mevcuttur. Çünkü hânenin her zaman ve her bölgede aynı olduğunu söylemek bazen mümkün olamamaktadır [7].

Tablo 1. Konur Kazasında 1485-1845 Yıllarındaki Tahmini Nüfus
(Table 1. Estimated population in Konur county during 1485-1845)

Yıllar	Tahmini nüfus
1485	174 nefer
1584	2488 nefer
1845	170 nefer

4. KONUR KAZASINDA ŞAHİS ADLARI VE KULLANILAN LAKAPLAR (PROPER NAMES AND USED NICKNAMES IN KONUR COUNTY)

4.1. Şahıs Adları (Proper Names)

802 numaralı temettuat defterinde hane reislerinin isimleri babalarının adları ve lakaplarıyla birlikte yazılmıştır. Ayrıca aynı hanede bulunan diğer vergi yükümlülerinin isimleri de aynı şekilde yazıldığı için kazada yaygın olarak kullanılan baba ve oğul isimlerini tespit etmek mümkün olmuştur.

Tablo 2'de yer alan verilerden anlaşıldığı üzere Konur kazasındaki vergi nüfusunun tamamına yakını erkektir. Tabloda zikredilmeyen ebeveyn ismi arasında Fatıma oğlu İsa adında birisinin emlak, arazi ve temettuatına ilişkin bir kayıt yer almaktadır [8].

İsimleri incelediğimizde Peygamber ve onun ehl-i beyti başta olmak üzere daha çok Arapça kökenli isimlerin olduğu görülmektedir. Birinci sırada Mehmed ismi gelmektedir. Mehmed ismi toplam isimlerin %14.8'ini teşkil etmektedir. İkinci sırayı Hasan ismi almaktadır. Hasan ismi %12.7 gibi bir orana tekâbül etmektedir. Üçüncü sırayı %7.5'lik bir oranla Osman ismi almaktadır. Sık kullanılan isimler içerisinde tablodan da anlaşılacağı üzere yine Peygamber'in isimlerinden türetilmiş Ahmed, Mahmud ve Mustafa isimlerinin revaçta olduğu görülmektedir. Daha önce Bolu ile alakalı yaptığımız bir çalışmada da 1.324 kişi içerisinde 255 kişinin Mehmed ismini kullandığı bunun da toplam isimlere oranının %19.2 olduğu tespit

edilmiştir [9]. Yılmaz Kurt'un 20.330 erkek şahıs üzerinde yaptığı çalışmasında ise 1.763 kişinin Mehmed adını kullandığı ortaya çıkmıştır [10]. Asıl olarak Muhammed olan Mehmed adının sıkça kullanılması, Anadolu insanının Peygamber'e olan sevgi ve saygısının bir tezâhürü şeklinde değerlendirilebilir. Tabloda zikredilen isimler arasında Araplarda gülmece yaratanlara verilen ad ya da âşık anlamında kullanılan Battal ismi; anlayışlı, zeki kimse ve fıkıh bilgini anlamına gelen Fakih isminden bozma olan Fakı isminin nadir olarak kullanılan isimlerden olması dikkat çekicidir.

Tablo 2. Konur Kazasında Kullanılan Şahıs İsimleri
(Table 2. Proper names used in Konur county)

İsim	Sayı	%
Mehmed	8	14.8
Hasan	7	12.9
Osman	4	7.5
Ali	3	5.6
Halil	3	5.6
İsa	3	5.6
Ahmed	3	5.6
Mustafa	3	5.6
Mansur	2	3.7
Battal	2	3.7
Fakı (Fakih)	2	3.7
Hüseyin	2	3.7
Mahmud	1	1.8
Eyyüb	1	1.8
Haydar	1	1.8
Müderris	1	1.8
Muslu	1	1.8
Dede	1	1.8
Cuma	1	1.8
İlyas	1	1.8
Musa	1	1.8
Arab	1	1.8
İsmail	1	1.8
Yunus	1	1.8
Toplam	54	100

4.2. Lakaplar (Nicknames)

Konur'da hane reislerinin toplumda tanınmasını sağlayan aile ve sülale adlarının bazıları dinî özellik taşımaktadır. Molla Mehmed, Molla Halil, Osman Efendi gibi bazıları da daha önce aile ve sülaleleri ile özdeşleşmiş lakaplar olarak ortaya çıkmıştır. Molla ve efendi tabirleri nazik, terbiyeli toplumda saygın yeri olan kimseler anlamında kullanılan tabirlerdir. Tablo 3'te yer alan kel, deli, kör gibi sıfatlarla birlikte kullanılan lakaplar ise lokal çalışma neticesinde elde ettiğimiz bilgilerin de ortaya koyduğuna göre ailelerin geçmişten beri kullandıkları lakaplar olarak görülmektedir.

Tablo 3. Konur Kazasında Kullanılan Lakaplar
(Table 3. Nicknames used in Konur county)

Memiş oğlu Hasan	Yenice oğlu Haydar	Cuma oğlu Kör Hasan
Kel Hasan oğlu Ahmed	Çıtak oğlu Mehmed	Kara Faki oğlu Mehmed
Kel Ali	Kör oğlu Ali	Faki oğlu Arab
Molla Mehmed oğlu Mustafa	Budak oğlu Ahmed	Faki Osman
Selci oğlu Ali	Oruç oğlu Hasan	Muslu oğlu Mehmed
Deli Hasan oğlu Hüseyin	Kaba Hasan oğlu Halil	Müderriş oğlu Osman
Kel Hasan oğlu Mehmed	Dede oğlu Hüseyin	Mansur oğlu Mustafa
Kel Oğlan oğlu İsa	Kara Osman oğlu Hacı Ahmed	Mansur oğlu Molla Halil

5. KONUR'DA MESLEKİ YAPILANMA (OCCUPATIONAL STRUCTURE OF THE KONUR)

Konur Kazasındaki 34 vergi mükellefinden 29'u ziraat erbabındandır. Geriye kalan 5'i ya görevleri icabı ya da kendisinin ziraat yapacağı tarlası yok denecek kadar az olduğu için ziraat erbabından sayılmamıştır. Kazada 15 numaralı hanede kayıtlı bulunan Müderriş oğlu Osman'ın emlak, arazi ve temettuatında "Erbâb-ı ziraatten ise de iş bu 1261 senesinde kendisinin çifti olmayub, Köprü karyesinde mütemekkin esnaf reayasından Yorgi nam zımminin çifti ile müşterek ziraat etmiş olduğu..." kaydı yer almaktadır. Bir başka belgede ise 1 numaralı hanede kayıtlı olan köyün hatibi olmasına rağmen ziraatle iştigal eden Osman Efendi'nin emlak, arazi ve temettuatından bahsedilmektedir. Yine başka bir belgede 28 numaralı hanede kayıtlı Kara Faki oğlu Mehmed'in emlak, arazi ve temettuatı ile alakalı olarak "Erbâb-ı ziraatten olmayub, şunun bunun ianesiyle geçinmekte olduğu" kaydı yer almaktadır. Bir başka belgede ise 33 numaralı hanede kayıtlı bulunan ve köyün imamı konumunda olan Battaloğlu Molla İsa'nın emlak, arazi ve temettuatında sadece 3 dönüm bağın yer aldığı görülmekle birlikte diğerlerinden ayrı olarak 1 adet dişi devesinin olduğu ve H: 1262/M: 1845'de gelir getireceği vurgulanmıştır. O dönemde nakliyecilik işlerinin büyük oranda deve ile yapıldığı göz önünde tutulacak olunursa anılan şahsın imamet vazifesinin yanında nakliyecilikle de uğraştığı anlaşılmaktadır. 26 numaralı hanede kayıtlı olan Dede'nin oğlu Hüseyin'in emlak, arazi ve temettuat kaydında ise köyün buzağı çobanı olduğu vurgulanmakla birlikte az da olsa ziraatle uğraştığı anlaşılmaktadır [8].

Tablo 4. Konur Kazasındaki Meslek Grupları
(Table 4. Occupational groups in Konur county)

Meslek Adı	Meslek Sahibi Sayısı	%
Ziraat	29	85.2
Ziraat- Hatip	1	2.9
Ziraat -İmam-Nakliyecisi	1	2.9
Buzağı çobanı	1	2.9
Mesleği belirtilmeyen	1	2.9
Hizmetkâr	1	2.9
Toplam	34	100

6. HAYVANCILIK VE HAYVAN DAĞILIMI (ANIMAL HUSBANDRY AND ANIMAL DISTRIBUTION)

1845 yılında Konur Kazasında toplam hayvan sayısı 943 olarak tespit edilmiştir. İki hane haricinde hemen her hanede büyük ve küçükbaş hayvanın olduğu bilinmektedir. Büyük ve küçükbaş hayvanı olmayan ve 28 numaralı hanede kayıtlı bulunan Kara Faki oğlu Mehmed'in sanata ve ırgatlığa muktedir olamadığı belirtilmiş olmakla birlikte

sadece 1 dönüm bağı olduğu kaydedilmiştir. Hiçbir hayvanı olmayan ve 34 numaralı hanede kayıtlı bulunan Fakı oğlu Arab'ın ise sadece 2 dönüm bağı bulunduğu kayıtlarda tespit edilmiştir. Köyün 26 numaralı hanesinde kayıtlı bulunan buzağı çobanı Dede oğlu Hüseyin'in ise 1 adet merkebinden başka hayvanı olmadığı kayıtlarda yer almaktadır [8].

Konur Kazasında yaşayan haneler genel olarak süt ve süt ürünleri ihtiyaçlarını karşılamak için inek ve koyun, binek hayvanı ihtiyaçlarını karşılamak için merkep, çift sürmede faydalanabilmek için öküz ve nadir de olsa nakliyecilik işinde kullanabilecekleri deveye sahip olmak maksadıyla uğraş vermişlerdir. Konur'da toplam 943 olan hayvan varlığının %78,4'ü küçükbaş (740 adet), %17,5'i büyükbaş (157 adet) ve %5.1 yük ve binek (46 adet) hayvanı olarak sıralanmaktadır. Büyükbaş hayvan çeşidinde öküz, manda, inek ön planda yer alırken küçükbaş hayvan çeşidinde ise, koyun, keçi, kuzu ve oğlak tercih edilmektedir. Binek ve yük hayvanı olarak ise merkep, kısrak ve az da olsa deve beslenmektedir.

Tablo 5. Konur Kazasında Hane Reislerinin Sahip oldukları Hayvan Çeşitleri

(Table 5. Household head's animal types in Konur county)

Hayvan Çeşidi	Sayı	Hayvan Sahibi Hane	Toplam Hane Başına Düşen Baş	Toplama Oranı (%)
Büyükbaş	157	31	5.6	17.5
Yük-Binek Hayvanı	46	29	1.5	5.1
Küçükbaş	740	19	36.5	78.4
Toplam Sayı	943	34	26.3	100

6.1. Büyükbaş Hayvancılık (Cattling)

Büyükbaş hayvan söz konusu olduğunda köylerde çift sürme işinde ilk olarak akla at ve katır gücü gelmektedir. Ancak Konur'da öküzün ilk planda tercih edildiği görülmektedir. Bu durumun nedeni öküzün beslenme giderinin at ve katıra nazaran daha az olması ile izah edilebilir. Bir atı veya katırı bütünü bir yıl boyunca arpa, yulaf, ot, kepek ve samanla beslemek gerekirken öküz yedi ay süre ile burçak ve samanla beslenebilmekte ve yılın geri kalan aylarında otlamak üzere çayırlara salıverilmektedir. Bu arada demetlerin tarladan harmana ve ürünün harmandan ambara taşınmasında at ve eşek gibi yük hayvanlarından da yararlanılmakla birlikte, daha çok bir çift öküzün çektiği iki tekerlekli kağnılar kullanılabilir [11]. Dolayısıyla anılan dönemde Konur'da öküz, ahalinin tarım yaparken kullandığı vazgeçilmez iş gücü kaynaklarından biri durumundadır. Kazada 34 haneden dokuz hanede öküz yoktur. Ancak o hanelerin ziraat yapacakları toprakların dönüm olarak düşük olması böyle bir durumun ortaya çıkmasına sebep olarak değerlendirilebilir. Mesela 26 numaralı hanede kayıtlı bulunan Dede'nin oğlu Hüseyin'in emlak arazi ve temettuatında 2 dönüm duhan (tütün) ve yarım dönüm tarla kaydı düşülmüşken öküz kaydı düşülmemiştir. Mansuroğlu İsmail Ağa'nın temettuatında ise ekilebilir 100 dönüm tarlasının olduğu, bu arazinin sürülmesi için de 6 adet öküzün beslendiği kaydedilmiştir [8].

Tablo 6. Konur'da Hane Reislerinin Sahip oldukları Büyükbaş Hayvan Çeşitleri

(Table 6. Household head's cattle types in Konur county)

Büyükbaş Hayvan Çeşidi	Sayı	Hayvan Sahibi Hane	Ortalama	%
Sağmal İnek	49	20	2,4	31,2
Kısır İnek	18	9	2	11,4
Sağmal Manda	13	7	1,8	8,2
Erkek Manda	14	7	2	8,9
Kısır Manda	3	3	1	1,9
Manda Danası	2	1	2	1,2
Tosun	3	2	1,5	1,9
Öküz	54	25	2,2	35,03
Kısır Camus ineği	1	1	1	0,63
Toplam	157			100

Daha öncede belirtildiği üzere Konur'da hayvanların %17,5'i (157 tanesi) büyükbaşdır. 157 büyükbaş hayvanın %35'ini öküz oluşturmaktadır. Sonra sırasıyla sağmal inek %31,2, kısır inek %11,4, erkek manda %8,9, sağmal manda %8,2, kısır manda ve tosun %1,9, manda danası %1,2 ve son olarak %0,63 oranında kısır camus ineği sıralanmaktadır.

Köyde 49 baş sağmal inek 20 hanenin elindedir. 34 haneli "nefs-i Konur" kazası dikkate alındığında köyün süt ve süt ürünleri ihtiyacının sağmal koyunun yanı sıra, büyükbaş hayvanlar içerisinde %31,2 orana sahip sağmal ineklerden sağlandığını söylemek yanlış olmasa gerektir.

6.2. Yük ve Binek Hayvanları (Draught and Mount Animals)

Konur'da 1845 yılında toplam 46 adet yük ve binek hayvanı bulunmaktadır. Toplam yük ve binek hayvanlarının %70 (32 tanesi) merkep, %13,04'ü (6 tane) dölsüz kısarak, %8,6'sı (4 tane) döllü kısarak, %6,5'i (3 tane) deve dir. Konur'da merkep ve kısarak haricinde 3 hanenin elinde deve olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple Konur'da çiftçiliğin yanı sıra nakliyeciliğin de yapıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Konur Kazasında Hane Reislerinin Sahip oldukları Yük ve Binek Hayvanı Çeşitleri

(Table 7. Household head's draught and mount animals types in Konur county)

Hayvan çeşidi	Sayı	Hayvan Sahibi Hane	Ortalama	%
Merkep	33	28	1,17	60
Dölsüz kısarak	6	5	1,2	11
Döllü kısarak	4	3	1,3	7,2
Deve ¹	12	3	4	21,8
Toplam	55			100

6.3. Küçükbaş Hayvancılık (Ovine Husbandry)

Konur'da yetiştirilen hayvanların çoğunluğunu %78,4 (740 adet) ile küçükbaş hayvan oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvanlar içinde koyun ve keçi türlerini saymak mümkündür. 740 adet küçükbaş hayvanın %36,5'i (269) koyun, %19,7'si (146) ise keçi türüne aittir. Köyde koyun yaygın olarak beslenmekte olup toplam 12 hanenin elindedir. Koyun sahibi hane

¹ Deve çeşidi olarak, dişi deve, döllü deve ve hamule deve adetleri toplu olarak verilmiştir.

başına yaklaşık 22 baş; keçi ise sade 17 hanenin elinde olup bu türe sahip hane başına yaklaşık 9 keçi düşmektedir. Tablo 7 ve 8 incelendiğinde Konur'da koyun yetiştiriciliğinin ne kadar önemli olduğu anlaşılacaktır. Konur'da yetiştirilen küçükbaş hayvanların %28,5'i sağmal koyun (211), %7,8 kısır koyun (58), %27,1'i (201) kuzudur. Buna karşılık 19,7'si (146) sağmal keçi, 16,7'si (124) de oğlak'tır. Kısaca Konur'da 1845 temettuat kayıtlarına göre en fazla sağmal koyun ve sonra kuzu beslenmektedir. Tablo 7'den anlaşılacağı üzere Konur'da küçükbaş hayvanların %56,2'si koyun ve keçiden oluşmaktadır.

Tablo 8. Konur Kazasında Hane Reislerinin Sahip oldukları Küçükbaş Hayvan Çeşitleri

(Table 8. Household head's ovine types in Konur county)

Küçükbaş hayvan çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	%
Koyun	269	12	22,4	36,5
Keçi	146	17	8,5	19,7
Toplam	415			56,2

Tablo 9. Konur Kazasında Hane Reislerinin Sahip oldukları Koyun ve Keçi Türleri

(Table 9. Household head's ovine types in Konur county)

Küçükbaş Hayvan çeşidi	Sayı	Hayvan Sahibi Hane	Ortalama	%
Sağmal koyun	211	9	23,4	28,5
Kısır koyun	58	3	19,3	7,8
Kuzu	201	7	28,7	27,1
Sağmal keçi	146	17	8,5	19,7
Oğlak	124	10	12,4	16,7
Toplam	740			100

7. ARAZİ DAĞILIMI VE TOPRAK KULLANIMI

(CULTIVATED AND PLANTED AGRICULTURAL FIELDS)

Konur'da hane reislerinin %84,7'si (29) ekilebilir tarlada zirai faaliyet içerisinde. %7,5'i bağcılık (29), %2'si bostan (23), %3,7'si duhan (tütün) (10), %1,8'i burçak (4) tarımı ile uğraş vermektedir. 6 numaralı hanede bulunan Selcioğlu Ali'nin temettuatında ekilebilir tarla (70 dönüm), burçak (10 dönüm), duhan (tütün) (10 dönüm), bostan (2 dönüm), bağ (2,5 dönüm) bulunurken 26 numaralı hanede kayıtlı bulunan ve köyün buzağı çobanı olan Dede'nin oğlu Hüseyin'in 1,5 dönüm bağ ve 2 dönüm duhan (tütün) haricinde başka ekim ve dikim yapabileceği bir arazisi yoktur. 28 numaralı hanede ikâmet eden Kara Fakı oğlu Mehmed'in ise kendisinin sanata ve ırgatlığa kudreti bulunmadığı için sadece geçimini temin edebileceği 1 dönüm bağdan başka arazisinin olmadığı kaydı düşülmüştür. Aynı şekilde 33 numaralı hanede kayıtlı köyün imamı olduğu belirtilen Battaloğlu Molla İsa'nın sadece 3 dönüm bağı ve yine 34 numaralı hanede kayıtlı olan Fakı oğlu Arab'ın sadece 2 dönüm bağı olduğu kaydı yer almaktadır. Tablo 9 incelendiğinde ekilebilir araziye sahip olan 29 hanenin buğday ve arpa tarımının yanında bağ, bostan, duhan ve burçak tarımı ile de uğraştığı görülmektedir. Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü üzere bazı hanelerde geçimini temin edebilecek ölçüden daha az arazisi olan haneler mevcuttur.

Tablo 10. Konur Kazasında Ekili ve Dikili Tarım Alanlarının Dağılımı
(Table 10. Distribution of cultivated and planted agricultural fields
in Konur county)

Ekilebilir Arazi Türü	Miktar (Dönüm)	Hane	Ortalama	%
Tarla (buğday-arpa)	983	29	34	84,7
Bağ	88	29	3,03	7,5
Bostan	23	14	1,6	2
Duham (Tütün)	44	10	4,4	3,7
Burçak	22	4	5,5	1,8
Toplam	1160			100

8. GELİRLER (INCOMES)

Konur'a ait temettuat defterinde vergi mükelleflerinin gelir miktarları ve yıllık toplamları ayrı ayrı belirtilmiştir. Köyün gelirleri tarım, hayvancılık ve meslek diye gruplandırılabilir. Tarım geliri, ekili (tarla) tarım alanlarını; hayvancılık geliri, sağmal inek, sağmal koyun, sağmal keçi, sağmal manda, hamule devesi ve döllu kısraktan elde edilen gelirleri; meslek gelirleri ise hizmetkârlık, buzağı çobanlığı ve nakliyecilikten elde ettikleri gelirleri kapsamaktadır.

Tablo 11. Konur Kazasında Toplam Yıllık Geliri içinde, Gelir Gruplarının Oran İtibariyle Dağılımı
(Table 11. Total annual revenue in the distribution of income groups
at odds in Konur county)

Gelir Grubu	Miktar (Kuruş)	Hasılât Hane	Ortalama	%
Tarım	9703	29	334,6	56,06
Hayvancılık	5115	29	176,3	29,5
Meslek	2490	5	498	14,3
Toplam	17308			100

Tablo 11'deki veriler incelendiğinde görüleceği üzere tarımdan 9703, hayvancılıktan 5115 ve meslekten 2490 kuruş gelir elde eden köyün toplam geliri 17308 kuruştur. En büyük gelir tarım ürünlerinden (%56,06) elde edilmektedir. İkinci sırada hayvancılık gelirleri (%29,5), üçüncü sırada ise meslek gelirleri (%14,3) gelmektedir. Meslek olarak tespit ettiğimiz hizmetkârlık ve buzağı çobanlığı haricinde üç hanenin nakliyecilik amacıyla deve beslediği anlaşılmaktadır. Bunlardan 32 numaralı hanede ikâmet eden Mansuroğlu İsmail Ağa'nın temettuatında 1 adet döllu deve yıllık 100 kuruş gelir getirirken 9 adet hamule devenin yıllık 1800 kuruş gelir kaydı yapılmıştır. Aynı kişinin 100 dönümlük ekilebilir tarlasından buğday ve arpa geliri yıllık 525 kuruş olarak tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile 9 adet hamule devenin yıllık getirisi 100 dönüm arazinin yıllık getirisinden üç kat daha fazladır.

8.1. Tarım Gelirleri (Agricultural Incomes)

Tarım topraklarına sahip 29 hane sahibinin hepsinin hasılat geliri vardır. Konur'da ekili (tarla)tarım alanları 983 dönüm olup 6657 kuruş gelir elde edilmiştir. Ekili tarım alanlarından toplam 88 dönüm bağdan 1781 kuruş, 23 dönüm bostandan 780 kuruş, 44 dönüm duham (tütün)'dan 470 kuruş ve 20 dönüm burçak tarlasından 35 kuruş gelir elde edilmiştir. Toplam 9723 kuruş olan tarım gelirlerinin yaklaşık yarısı dikili tarım alanlarından sağlanmaktadır.

Tablo 12. Konur Kazasında Ekili-Dikili Tarım Alanlarının Hasılatı
Tablo 12. Cultivated agricultural land revenue in Konur)

Ekilebilir Arazi Türü	Miktar (Kuruş)	Miktar (Dönüm)	Ortalama	%
Tarla (buğday-arpa)	6657	983	6,7	68,4
Bağ	1781	88	20,3	18,3
Bostan	780	23	34	8,02
Duhan (Tütün)	470	44	10,6	4,8
Burçak	35	22	1,5	0,2
Toplam	9723	1160	8,3	100

Konur temettuat defterinde tarım hâsılatının elde edilmesine etki eden hububat ürünleri hakkında da bilgi vardır. Temettuat defterlerinde köylüden alınan hububat öşrü verileri neticesi üretilen hububatların ne kadar olduğu tespit edilebilir. Öşür bölgelere göre değişmekle birlikte ortalama her ürün üzerinden %10 oranında alınırdı.

Bu bilgiye binaen vergiye esas olan toplam kilenin 10 katı alınarak toplam hububat üretimi tespit edilebilir. Toplam hububat üretimi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13. Konur Kazasında Üretilen Toplam Hububat Miktarı
Tablo 13. Total amount of grain in Konur county)

Ekilebilir Arazi Türü	Kile ²	Kilex10	Kg
Hınta (Buğday)	360	3600	92361,6
Şair (Arpa)	125	1250	27812,5
Burçak	35	350	8979,6
Toplam	520	5200	129153,7

Konur Kazasında üretilen toplam hububat miktarının hanelere göre dağılımı Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Konur Kazasında üretilen Toplam Hububat Miktarının Hanelere Göre Dağılımı
(Table 14. Distribution of households' amount of grain in Konur county)

Hububat Çeşidi	Toplam Hububat Mikdarı	Hane	Ortalama	%
Hınta (Buğday)	3600	29	124,1	69,2
Şair (Arpa)	1250	26	48,07	24,03
Burçak	350	4	87,5	6,7
Toplam	5200			100

Tablo 13 ve 14 incelendiğinde görüleceği üzere ele alınan dönemde Konur'da buğday, arpa ve burçak gibi tahıl ürünleri üretilmektedir. Toplam 5200 kile tahıl üretilmiştir. Tahıl üretiminin %69,2'si buğday, %24,03'ü arpa ve %6,7'si burçaktır. Hane bazında bakıldığında ise buğdayın hane başına 124,1 kile, arpanın 48,07 kile, burçağın ise 87,5 kile düştüğü görülmektedir.

8.2. Hayvancılık Hasılatı (Animal Husbandry Incomes)

Konur'da tarım ve hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Tarımdan sonra ikinci sırada yer alan hayvancılık gelirleri 5115 kuruştur. Toplam gelirler içerisinde hayvan gelirlerinin oranı %29,5'tir. Hayvancılık hasılatı büyükbaş, küçükbaş ve yük-binek olarak üç grupta incelenebilir.

² Bu çalışmada hesaplamalar yapılırken arpa hariç buğday ve burçak için 1 kile=25, 656 kg.; arpa için isel kile=22,25kg. olarak alınmıştır.

Tablo 13'teki veriler incelendiğinde görüleceği üzere, hayvancılık hasılatında ilk sırayı küçükbaş hayvancılık (%44,08), ikinci sırada yük-binek hayvanları (%39,4), üçüncü sırada ise büyükbaş (%44,08) hayvanlar yer almaktadır. Bu sıralamada dikkat çeken husus yük- binek hayvanlarının toplam 6 hanede bulunmasına rağmen büyükbaş hayvanlardan daha fazla gelir getirmiş olmasıdır. Yük-binek hayvanı olarak 9 adet hamule deve 2 adet dişi deve, 1 adet döllü deve 3 adet döllü kısırağın toplam getirisi 2020 kuruş iken; 211 adet sağmal koyun 1505 kuruş, 146 adet sağmal keçi 750 kuruş, 49 adet sağmal inek 590 kuruş, 13 adet sağmal manda 250 kuruş olarak belirlenmiştir.

Tablo 15. Konur Kazasında hayvancılık hasılatı dağılımı
Table 15. Distribution of Animal Husbandry in Konur county)

Hayvan Çeşidi	Hasılat Mik. (Kuruş)	Hayvan Sahibi Hane	Ortalama	%
Büyükbaş	840	27	31,1	16,3
Yük-Binek Hayvanı	2020	6	336,6	39,4
Küçükbaş	2255	26	86,7	44,08
Toplam Sayı	5115			100

8.3. Meslek Hasılatı (Occupational Incomes)

Meslek gelirleri toplamda 2490 kuruşla (%14,3)'lük bir oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Meslek olarak tespit ettiğimiz hizmetkârlık, buzağı çobanlığı ve nakliyecilik Konur'da icra edilen mesleklerdendir. Daha önce belirtildiği üzere toplam 2490 kuruş olan meslek gelirinin 1900 kuruşu nakliyecilik işinden sağlanmaktadır. Geriye kalan 590 kuruş ise hizmetkârlık ve çobanlıktan elde edilmektedir.

9. VERGİLER (TAXES)

1256/1840 yılından itibaren uygulanmaya başlayan ve bazı istisnalar haricinde ekonomik durumlarına göre herkesten alınan vergi-yi mahsusa Tanzimat idarecileri tarafından örfi vergiler yerine konulmuş olup, "An-cemaatin vergi", "Vergü-yi Mahsusa", "Vergü" ve "Komşuca alınan vergü" gibi adlar verilmiştir [12]. Bu verginin miktarı liva ölçeğinde belirlenirdi. Bu miktar livaya bağlı kazalar arasında paylaştırılırdı. Sonra kazanın müdür ve meclis azaları, nüfusun etnik özelliğine göre imam, papaz ve kocabaşı gibi kişilerin katıldığı toplantıda kasaba ve köylere düşen miktar tespit edilir en sonunda da köy ve mahalle düzeyinde kişilerin ödeme güçlerine göre paylaştırılırdı [13].

Konur'da tespit ettiğimize göre toplam vergi-yi mahsusa bedeli 6506 kuruştur. 802 numaralı temettuat defterinin sonunda toplam olarak verilen vergi-yi mahsusa bedeli 6586 kuruş olarak belirtilmiştir. Bizim tespitimizle arasında 80 kuruşluk bir meblağ farkı söz konusudur. Bu meblağın sehven yazıldığı kanaatindeyiz; çünkü tespit ettiğimiz 6506 kuruş vergi-yi mahsusa bedeli tek tek hanelerin taranmasıyla elde edilmiştir. Tespit ettiğimiz kadarıyla vergi-yi mahsusa olarak en düşük vergi 40 kuruş, en yüksek vergi ise 350 kuruştur. 28 numaralı hanede kayıtlı bulunan Karafakıoğlu Mehmed'in ziraat erbabından olmadığı ve başkalarının yardımı ile hayatını idame etmesinden dolayı vergi-yi mahsusa bedeli olarak en düşük dilim olan 40 kuruşluk vergi bedeli takdir edilmiştir. 32 numaralı hanede kayıtlı olan Mansuroğlu İsmail Ağa'ya ise vergi-yi mahsusa bedeli olarak 350 kuruş vergi takdir edilmiştir. Toplamda 1500 kuruşluk bir temettuat toplamı olan İsmail Ağa'nın diğer hanelerde tesadüf edemediğimiz 9 adet hamule deve ve 1 adet döllü deve gibi getirisi oldukça yüksek

yük-binek hayvanına sahip olması da dikkat çekicidir. Aşar vergisi 1083 kuruş, ağnam vergisi ise 78 kuruş olarak tespit edilmiştir.

Tablo 16. Konur Kazasındaki hane reislerinin verdiği toplam öşür ve aded-i ağnam vergisi

(Table 16. Total amount of öşür and aded-i ağnam taxes given by household heads in Konur county)

Ekili Tarım Öşrü ve Aded-İ Ağnam Vergisi	Miktar (Kuruş)	Hane	Ortalama	%
Hınta (buğday)	560	29	19,31	51,7
Şair (arpa)	120	26	4,6	11,08
Bağ	233	28	8,3	21,5
Bostan	50	12	4,1	4,6
Duhan (Tütün)	42	14	3	3,8
Aded-i ağnam	78	12	6,5	7,2
Toplam	1083			100

Toplu olarak verdiğimiz vergi türlerinden ekili tarım üzerinden alınan öşür vergisi ile alâkalı olarak hınta (buğday) %51,7 ile ilk sırada gelmektedir. Onu %21,5 ile bağ, %11,08 ile şair (arpa), %4,6 ile bostan, %3,8 ile duhan (tütün) izlemektedir. Ağnam vergisi ise %7,2 olarak tespit edilmiştir. Bu verilerden anlaşıldığına göre Konur'da en düşük vergi çeşidi duhan (tütün) olurken en yüksek vergi çeşidi ise hınta (buğday) olarak görülmektedir.

10. SONUÇ (CONCLUSION)

XV. yüzyılın sonlarında kendisine tabi bölüklerle birlikte Kırşehir civarında 174 nefer olarak varlığını sürdüren Konur cemaati, XVI. yüzyılın sonuna gelindiğinde 120 köy ve 24488 vergi nüfusu ile Kırşehir sancağına bağlı bir nahiye olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızda incelediğimiz 1844- 1845 tarihli 802 numaralı temettuat defterinde ise Konur, Ankara eyaletine tabi (nefs-i Konur karyesi) olarak geçmektedir.

Konur'un iktisadi ve sosyal yapısı incelendiğinde tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu görülmektedir. Ziraî üretimin en önemli kısmını ekili tarım alanları oluşturmaktadır. Ekili tarım alanlarında başta buğday olmak üzere arpa, duhan (tütün) ve burçak üretilmektedir. Hayvancılıkta küçükbaş, büyükbaş ile yük ve binek hayvanlarının gündelik ihtiyaçlar ölçüsünde beslendiği görülmektedir. 740 adet küçükbaş hayvanın %36,5'i (269) koyun, %19,7 (146)'sı ise keçi türüne aittir.

157 adet büyükbaş hayvanın ise %35'ini karasığır öküzü oluşturmaktadır. Sonra sırasıyla sağmal inek %31,2, kısır inek %11,4, erkek manda %8,9, sağmal manda %8,2, kısır manda ve tosun %1,9, manda danası %1,2 ve son olarak %0,63 oranında kısır camus ineği sıralanmaktadır. Yük-binek hayvanlarında ise hemen her hanede bulunan merkeb haricinde kısırak ve nakliyecilik hizmetinde kullanılmak üzere deve beslendiği görülmektedir. Burada dikkat çeken husus 9 adet hamule deve yıllık 1800 kuruş gelir getirirken 100 dönüm araziden 525 kuruşluk bir verim alınmasıdır. Bu durum nakliyecilik mesleğinin ekonomik anlamda ne kadar önemli bir yer işgal ettiğini ortaya koymaktadır. Konur'da bulunan hanelerin tamamına yakını herhangi bir şekilde hasılat elde etmektedir. Köyün toplam hasılatı 17308 kuruş olup 9703 kuruş (%56,6) ile tarıma dayalı gelir ilk sırada yer alırken ikinci sırada 5115 kuruş (%29,5) ile hayvancılıktan elde edilen gelir, son olarak ise 2490 kuruş (%14,3) ile meslek gelirleri sıralanmaktadır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Bizbirlik, A. ve Atar, Z., (2009). XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarihinde Temettuat Defterleri'nin Yeri Saruhan Sancağı Mütevellî Çiftliği Temettuat Defteri Örneği. SAÜ Fen Edebiyat Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, ss: 38-57.
2. Gökmen, E., (2008). Saruhan Sancağında Temettuat Tahriri. Bilig: Sayı: 45, ss: 73-90.
3. Gül, A., (2009). Temettuat Defterlerine Göre Pasinler'in (Hasankale) Sosyal ve Ekonomik Yapısı. Karadeniz Araştırmaları, Cilt: 6, Sayı: 23, ss: 77-98.
4. Öztürk, S., (1999). Konya Temettuat Defterleri. Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi. Konya, Bildiriler Kitabı, ss: 533-540.
5. BOA TD 19 (H. 890/M. 1485) Mufassal Tahrir Defteri.
6. KKA TD 139 (H. 992/M. 1584) Mufassal Tahrir Defteri.
7. Barkan, Ö. L., Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi. Türkiyat Mecmuası: C. X, ss.1-26.
8. BOA, ML VRD.TMT. 802 (Konur Kazasına Ait 802 Numaralı Temettuat Defteri).
9. Metin, R., (2012). XVI. Yüzyılın Sonu ve XVII. Yüzyılın Başlarında Bolu'da Sosyal Hayat. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi: Cilt: II, Sayı: 32, ss: 103-117.
10. Kurt, Y., (1993). Adana'da 1572 Yılında Kullanılan Türk Erkek Şahıs Adları. Belleten: Cilt: LVII, Sayı: 218, ss: 173-200.
11. Bozkurt, N., (2011). 1844-1845 Tarihli Temettuat Defterine Göre Kütahya Sancağı Dazkırı Kazası Evciler Köyünün Sosyal ve Ekonomik Yapısı. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 19, ss: 135-156.
12. Öztürk, S., (2000). Temettuat Tahrirleri. Akademik Araştırmalar Dergisi Osmanlı Özel Sayısı: Sayı: 4-5, ss: 537.
13. Öztürk, S., (1996). Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik. İstanbul, ss: 174-175.

EK. (APPENDIX)

KONUR KAZASINDA İKÂMET EDEN KİMSELERİN HANE SIRASINA GÖRE
TOPLAM TEMETTUALTARI

Hane No	Kişi Adı	Temettuat Toplamı (Kuruş)
1	Osman Efendi (Hatib)	800
2	Memişoğlu Hasan	750
3	Kel HasanoğluAhmed	800
4	Kel Ali	450
5	Molla Mehmedoğlu Mustafa	800
6	Selcioğlu Ali	845
7	Deli Hasanoğlu Hüseyin	1000
8	Mahmudoğlu Yunus	680
9	Mansuroğlu Molla Halil	830
10	Mansuroğlu Mustafa	625
11	Kel HasanoğluMehmed	597
12	Keloğlan oğlu İsa	710
13	Eyyüboğlu Halil	615
14	Yeniceoğlu Haydar	550
15	Müderrişoğlu Osman	500
16	Musluoğlu Mehmed	700
17	Mehmedoğlu Battal	465
18	ÇıtakoğluMehmed	555,5
19	MehmedoğluMehmed	500
20	Köroğlu Ali	645
21	Budakoğlu Ahmed	555
22	Fatımaoğlu İsa	415
23	Orucoğlu Hasan	600
24	Kabaoğlu Halil	360
25	Battaloğlu Musa	630
26	Dedeoğlu Hüseyin	340
27	Kara Osmanoğlu Hacı Ahmed	460
28	Kara Fakıoğlu Mehmed	83
29	Cuma oğlu Kör Hasan	515
30	İlyasoğlu Mustafa	430
31	Fakı Osman	240
32	Mansuroğlu İsmail Ağa	1500
33	Battaloğlu Molla İsa	250
34	Fakıoğlu Arab	165
Toplam		